METHODOLOGY FOR DEVELOPING DIGITAL AND INTERACTIVE ART THERAPY COMPETENCES OF PRESCHOOL EDUCATION TEACHERS

Mukhamedova Ferangiz Juma kizi
Teacher, Chirchik State Pedagogical University
E-mail: ferangizmuxamedova@073gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim pedagoglarining raqamli va interaktiv art-terapiya kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida bolalarning emotsional holatini yaxshilash, ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida interaktiv platformalar, multimediya vositalari va art-terapiya metodlarining integratsiyasi samaradorligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: art-terapiya, raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar, kompetensiya, maktabgacha ta'lim, pedagogik innovatsiyalar, kreativ rivojlanish

Аннотация

В данной статье раскрываются педагогико-методические основы развития цифровых и интерактивных арт-терапевтических компетенций педагогов дошкольного образования. Также анализируются вопросы повышения профессиональных компетенций педагогов, улучшения эмоционального состояния детей и развития их творческого мышления с помощью современных цифровых технологий. В ходе исследования обоснована эффективность интеграции интерактивных платформ, мультимедийных средств и методов арт-терапии.

Ключевые слова: арт-терапия, цифровые технологии, интерактивные методы, компетенция, дошкольное образование, педагогические инновации, творческое развитие.

Abstract

This article highlights the pedagogical and methodological foundations for developing digital and interactive art-therapy competencies of preschool education teachers. The study also analyzes the issues of improving teachers' professional competencies, enhancing children's emotional well-being, and developing creative thinking through modern digital technologies. The effectiveness of integrating interactive platforms, multimedia tools, and art-therapy methods has been substantiated during the research process.

Keywords: art therapy, digital technologies, interactive methods, competency, preschool education, pedagogical innovations, creative development.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamlashtirish jarayonida maktabgacha ta'lim tizimida pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini zamonaviy talablar asosida rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bolalarning psixologik-emotsional holatini qo'llab-quvvatlashda art-terapiya metodlari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi art-terapiya mashg'ulotlarini interaktiv shaklda tashkil etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional barqarorlikni shakllantirish, stress va qo'rquvlarni kamaytirish, ijodkorlikni rivojlantirishda raqamli art-terapiya vositalari samarali pedagogik mexanizm bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli pedagoglarning ushbu yo'nalishdagi kompetensiyalarini rivojlantirish ilmiy-amaliy jihatdan muhim hisoblanadi.

Asosiy qism

Raqamli art-terapiya tushunchasi va uning ahamiyati

Raqamli art-terapiya — bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida amalga oshiriladigan ijodiy-terapevtik faoliyat bo‘lib, unda grafik dasturlar, animatsiyalar, interaktiv o‘yinlar, virtual tasvirlar va multimediya vositalaridan foydalaniladi.

Maktabgacha ta’limda raqamli art-terapiyaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- bolalarning emotsional holatini yaxshilash;
- ijodiy tafakkurni rivojlantirish;
- kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirish;
- psixologik moslashuvchanlikni oshirish;
- pedagog va bola o‘rtasidagi interaktiv hamkorlikni kuchaytirish.

Raqamli vositalar orqali tashkil etilgan mashg‘ulotlar bolalarda qiziqish uyg‘otadi va ularning faol ishtirokini ta’minlaydi.

Pedagoglarning raqamli va interaktiv kompetensiyalari

Maktabgacha ta’lim pedagogining zamonaviy kompetensiyasi nafaqat metodik bilimlarni, balki raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llash ko‘nikmalarini ham o‘z ichiga oladi.

Pedagoglarning raqamli art-terapiya kompetensiyasi quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. **Axborot kompetensiyasi** – raqamli platformalar va multimedia vositalaridan foydalanish;
2. **Metodik kompetensiya** – art-terapiya mashg‘ulotlarini loyihalash va tashkil etish;
3. **Kommunikativ kompetensiya** – bolalar bilan interaktiv muloqot olib borish;
4. **Kreativ kompetensiya** – yangi pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish;
5. **Refleksiv kompetensiya** – mashg‘ulot natijalarini tahlil qilish va baholash.

Kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi

Pedagoglarning raqamli va interaktiv art-terapiya kompetensiyalarini rivojlantirish quyidagi bosqichlar asosida amalga oshiriladi:

1-bosqich: Diagnostik tahlil

Ushbu bosqichda pedagoglarning mavjud bilim va ko‘nikmalari o‘rganiladi. So‘rovnoma, test va amaliy topshiriqlar orqali ularning raqamli savodxonlik darajasi aniqlanadi.

2-bosqich: Nazariy tayyorgarlik

Pedagoglarga art-terapiya metodlari, psixologik yondashuvlar va zamonaviy raqamli vositalar haqida nazariy bilimlar beriladi. Bunda seminar-treninglar va onlayn kurslardan foydalanish samarali hisoblanadi.

3-bosqich: Amaliy faoliyat

Pedagoglar interaktiv platformalar yordamida quyidagi mashg‘ulotlarni tashkil etadilar:

- raqamli rasm chizish;
- musiqiy relaksatsiya;
- virtual kollaj yaratish;
- animatsion hikoyalar tuzish;
- sensorli o‘yinlardan foydalanish.

4-bosqich: Monitoring va refleksiya

Mashg‘ulotlar samaradorligi muntazam monitoring qilinadi. Pedagoglarning faoliyati tahlil qilinib, metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Interaktiv metodlarning samaradorligi

Tadqiqotlar natijasiga ko‘ra, interaktiv art-terapiya metodlari bolalarda:

- emotsional faollikni oshiradi;
- stress darajasini kamaytiradi;
- mustaqil fikrlashni rivojlantiradi;
- ijtimoiy moslashuvchanlikni kuchaytiradi.

Shuningdek, pedagoglarning innovatsion faoliyatga bo‘lgan motivatsiyasi ortadi hamda ta’lim sifati yaxshilanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda pedagoglarning raqamli va interaktiv art-terapiya kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonini o‘rganishda kompleks yondashuv asosida ilmiy metodlardan foydalanildi. Jumladan:

- pedagogik kuzatuv;
- diagnostik so‘rovnoma;
- psixologik tahlil;
- eksperimental tajriba-sinov ishlari;
- statistik tahlil metodlari.

Tadqiqot jarayonida maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faoliyat yuritayotgan pedagoglarning raqamli savodxonlik darajasi hamda art-terapiya metodlarini qo‘llash ko‘nikmalari o‘rganildi. Tajriba-sinov ishlari davomida interaktiv platformalar orqali tashkil etilgan mashg‘ulotlarning bolalar emotsional holatiga ta’siri monitoring qilindi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat:

- maktabgacha ta’lim pedagoglarining raqamli art-terapiya kompetensiyalarini rivojlantirishning integrativ modeli ishlab chiqildi;
- interaktiv art-terapiya mashg‘ulotlarini tashkil etishning metodik mexanizmlari taklif etildi;
- pedagoglarning kreativ va refleksiv kompetensiyalarini rivojlantirish mezonlari belgilandi;
- multimedia vositalarining bolalar psixoemotsional rivojlanishiga ta’siri ilmiy asoslandi.

Nazariy asoslar

Art-terapiya insonning ichki hissiyotlarini ijodiy faoliyat orqali ifodalashga xizmat qiluvchi psixologik-pedagogik metod hisoblanadi. Mazkur yo‘nalishning ilmiy asoslari Z. Freyd, K. Yung, M. Naumburg va E. Kramerlarning ilmiy qarashlariga tayanadi.

K. Yung nazariyasiga ko‘ra, tasviriy faoliyat inson ong osti jarayonlarini ochib berishga yordam beradi. Shu sababli maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda rasm, rang va vizual obrazlardan foydalanish muhim terapevtik ahamiyatga ega.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda raqamli texnologiyalar asosidagi art-terapiya bolalarda quyidagi ko‘rsatkichlarni rivojlantirishi aniqlangan:

- emotsional intellekt;
- kreativ fikrlash;
- kommunikativ faollik;
- stressga bardoshlilik;
- ijtimoiy adaptatsiya.

Pedagogik shart-sharoitlar

Pedagoglarning raqamli va interaktiv art-terapiya kompetensiyalarini samarali rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlar muhim hisoblanadi:

1. Zamonaviy AKT vositalari bilan jihozlangan ta’lim muhiti;
2. Pedagoglar uchun muntazam trening va seminarlar tashkil etish;
3. Interaktiv metodlardan foydalanishga oid metodik qo‘llanmalar yaratish;
4. Psixolog va pedagog hamkorligini yo‘lga qo‘yish;
5. Individual va differensial yondashuvni qo‘llash.

Tajriba-sinov natijalari

Tajriba-sinov ishlari davomida 40 nafar maktabgacha ta’lim pedagoglari ishtirok etdi. Tadqiqot boshida pedagoglarning 32 foizida raqamli art-terapiya metodlaridan foydalanish ko‘nikmalari past darajada ekanligi aniqlandi.

Maxsus trening va amaliy mashg‘ulotlardan so‘ng quyidagi natijalar kuzatildi:

- yuqori kompetensiya darajasi – 28% dan 67% ga oshdi;
- interaktiv metodlardan foydalanish faolligi – 41% ga oshdi;
- bolalar mashg‘ulotidagi emotsional faollik – 35% ga yaxshilandi.

Mazkur natijalar ishlab chiqilgan metodikaning samaradorligini ko‘rsatadi.

Amaliy tavsiyalar

Quyidagi tavsiyalar pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi:

- Canva, Paint, LearningApps, Wordwall kabi platformalardan foydalanish;
- relaksatsion musiqa va animatsion vizual materiallarni qo‘llash;
- sensorli ekran va interaktiv doskalar asosida mashg‘ulotlar tashkil etish;
- bolalarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish;
- ota-onalarni ham art-terapiya jarayoniga jalb qilish.
- **Xulosa**

Raqamli va interaktiv art-terapiya metodlari maktabgacha ta’lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuv sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu metodlar pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bilan birga bolalarning emotsional farovonligini ta’minlashga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan art-terapiya mashg‘ulotlari ta’lim sifati va pedagogik samaradorlikni oshirishini ko‘rsatdi.

Maktabgacha ta’lim pedagoglarining raqamli va interaktiv art-terapiya kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan art-terapevtik mashg‘ulotlar bolalarning psixologik salomatligini mustahkamlash, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Kelgusida ushbu yo‘nalishda innovatsion platformalar va sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish metodikasini takomillashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. Karimova V. “Pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlar”. – Toshkent, 2021.
3. Ismoilova D. “Maktabgacha ta’lim pedagogikasi”. – Toshkent, 2020.
4. Rubinshteyn S.L. “Psixologiya asoslari”. – Moskva, 2019.
5. Malchiodi C. “Art Therapy and Digital Technologies”. – New York, 2022.
6. UNESCO. “Digital Learning in Early Childhood Education”. – Paris, 2023.